

OPINIE
la proiectul Legii privind avertizorii de integritate
(la solicitarea Ministerului Justiției, nr. 03/1839 din 09.03.2023)

Proiectul Legii privind avertizorii de integritate a fost elaborat de către Ministerul Justiției și Centrul Național Anticorupție și are drept scop, potrivit notei informative, *îmbunătățirea și eficientizarea modalităților de dezvoltare de încălcări ale legii, precum și descurajarea încălcărilor legale [...] având în vedere că statul nu are doar obligația de a permite difuzarea informațiilor, dar și obligația de a încuraja angajații de a se antrena în procesul de prevenție și combatere a practicilor ilegale, precum și protecția acestora, fapt ce impune necesitatea de a alinia cadrul legal național la rigorile regionale și internaționale.*

I. CONSIDERAȚII GENERALE

1. Respectarea transparenței procesului decizional

Demersul Ministerului Justiției a fost expediat Centrului de Analiză și Prevenire a Corupției la **9 martie 2023** cu solicitarea de a prezenta comentariile, propunerile și obiecțiile până în data de **15 martie 2023 (5 zile lucrătoare)**. În același timp, pagina web a Ministerului Justiției arată că proiectul de lege ar fi fost publicat și deschis pentru consultări publice la data de **2 martie 2023**.

Notăm că termenul oferit pentru consultări este restrâns nejustificat (de 3 ori) și nu respectă norma Legii privind transparența în procesul decizional, nr.239/2008 care în articolul 11 la alin. (2²) statuează că *"anunțul privind organizarea consultărilor publice și materialele aferente sunt făcute publice cu cel puțin 15 zile lucrătoare înainte de definitivarea proiectului de decizie"*.

O asemenea abordare pare a fi cel puțin stranie: nu este clară necesitatea și regimul accelerat de promovare a proiectului, care intervine într-un domeniu sensibil și deja reglementat. Notăm că instituția avertizorilor de integritate nu mai este nouă pentru Republica Moldova (așa cum se afirmă în nota informativă), dar de 5 ani (din 2018) este în proces intens de promovare, de construire a mecanismului și a practicilor de implementare și aplicare, atât din partea autorităților publice responsabile, cât și a organizațiilor societății civile.

2. Suficiența argumentării

În sprijinul promovării proiectului Legii autorii invocă un șir de argumente, pertinente în opinia lor, care ar justifica elaborarea unei noi legi: *îmbunătățirea și eficientizarea*

Opinia AO "CAPC" a fost elaborată în cadrul Proiectului „Responsabilizarea sectorului justiției din Moldova”, implementat cu suportul Freedom House Moldova. Opiniile exprimate reflectă poziția autorilor și nu reprezintă în mod neapărat punctul de vedere al finanțatorului.

modalităților de dezvăluire de încălcări ale legii, precum și descurajarea încălcărilor legale¹.

De asemenea, nota informativă reține că ”*în conformitate cu Planul de acțiuni pentru implementarea măsurilor propuse de către Comisia Europeană în Avizul său privind cererea de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană, aprobat de către Comisia Națională pentru Integrarea Europeană pe data de 4 august 2022, statul nostru și-a asumat sarcina implimentării unui șir de acțiuni în vederea realizării mai multor măsuri relevante printre care perfecționarea cadrului normativ privind avertizorii de integritate prevăzută de obiectivul 3 acțiunea 4) din Planul de acțiuni, precum și obiectivul 1.2 acțiunea 3) din Memorandumul cu privire la politici economice și financiare, încheiat cu FMI. [...], precum și că în pofida faptului că Legea nr.122/2018 a fost adoptată în 2018, se atestă că acest act normativ nu corespunde reglementărilor și standartelor internaționale în materia protecției avertizorilor de integritate. Or, actualmente, la nivelul Uniunii Europene unul dintre cele mai importante documente în materia protecției avertizorilor de integritate este Directiva Uniunii Europene (UE)2019/1937 a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2019 privind protecția persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii”.*

Nu este clar de ce elaborarea unei noi Legi a avertizorilor de integritate a fost inclusă în documentele invocate și dacă aceste angajamente au fost consultate cu actorii responsabili, au fost fundamentate pe o analiză comprehensivă a întregului cadru normativ și instituțional din Republica Moldova, precum și a practicilor dezvoltate timp de 5 ani.

Articolul 25 din Legea 100/2017 cu privire la actele normative prevede că *elaborarea proiectelor actelor normative este precedată, în funcție de importanța și complexitatea proiectelor respective, de efectuarea studiilor de cercetare în scopul fundamentării necesității sau lipsei acestora privind inițierea elaborării unui act normativ. Studiile de cercetare se efectuează pentru cunoașterea temeinică a realităților social-economice ce urmează a fi reglementate, a cadrului normativ relevant, a reglementărilor similare în legislația altor state, inclusiv a țărilor Uniunii Europene.*

Analiza notei informative arată lipsa cu desăvârșire a analizei realităților social-economice din Republica Moldova: nu există nici o referință la experiența și modul în care a fost aplicată Legea 122/2018, deficiențele în procesul de aplicare și dacă aceste deficiențe și sincope în aplicarea legii ar fi fost generate anume de faptul că noțiunile ar fi neconforme Directivei UE, că cercul subiecților ar fi prea restrâns sau că angajații ar fi descurajați să facă dezvăluiri anume pe motivul că Legea 122/2018 nu prevede toate domeniile în care pot fi raportate încălcările sau modalitățile de răzbunare (de altfel, ambele liste nu sunt exhaustive, domeniile pot fi și mai multe, iar răzbunarea poate îmbrăca și alte forme) etc.

În plus, considerăm că invocarea Directivei UE ca punct principal de pornire *în perfecționarea Legii 122/2018 și preluarea cu fidelitate a normelor/prevederilor Directivei* în versiunea proiectului nu reprezintă soluția cea mai potrivită. Reamintim faptul că, potrivit reglementărilor și uzanțelor UE, *Directiva este un act legislativ care stabilește un*

¹ Cu titlu de remarcă specială notăm că formularea subliniată generează o disonanță cognitivă: o încălcare prin definiție nu poate fi legală. Dicționarul explicativ al limbii române arată că încălcarea este o *nerespectare a unor obligații, nesocotire a drepturilor cuiva; abatere de la o dispoziție legală*.

obiectiv pe care trebuie să îl atingă toate statele membre. Fiecare dintre ele are însă libertatea de a decide asupra modalităților de îndeplinire a obiectivului stabilit. Preluarea automată (oarbă) a noțiunilor din Directivă și integrarea lor în Legea cu privire la avertizorii de integritate nu contribuie deloc la fortificarea mecanismului existent, dimpotrivă poate eroda, desincroniza și chiar poate crea mai multe confuzii și incertitudini. Orice transpunere a directivelor UE în legislația națională trebuie să țină cont de realitățile și specificul procesului de legiferare națională, să opereze cu noțiuni și instituții care se integrează organic în cadrul normativ și instituțional.

Unul din principiile activității de legiferare stabilit de Legea 100/2017 cu privire la actele normative este *principiul de oportunitate, coerență, consecutivitate, stabilitate și predictibilitate a normelor juridice*. Urmare a analizei proiectului și a notei informative, opinăm că acest principiu a fost nesocotit.

Adițional, menționăm că la momentul elaborării Legii în vigoare cu privire la avertizorii de integritate, nr.122/2018, autorul proiectului (Centrul Național Anticorupție), afară de standardele ONU (Convenția împotriva corupției) și Consiliului Europei (convențiile civilă și penală privind corupția, recomandarea CM/Rec(2014)7 a Comitetului de Miniștri adresată statelor membre privind protecția avertizorilor de integritate) a consultat și a ținut cont de conceptul Directivei (UE)2019/1937 a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2019 care la acea etapă era într-o fază avansată de definitivare, abordare care a fost sugerată și de partenerii de dezvoltare.

3. Deficiențele de argumentare a proiectului

În tabelul de mai jos oferim o analiză a "gravității" neconcordanțelor identificate de autorii proiectului care susțin în nota informativă că "***mai grav. Legea nr. 122/2018 conține mai multe deficiențe normative printre care:***

Alegațiile autorului proiectului	Comentarii
noțiuni, concepte și formulări neuniforme;	Autorul nu explică care ar fi noțiunile neuniforme și de ce "<i>dezvăluirea încălcărilor de lege</i>" trebuie să substituie noțiunea de "<i>dezvăluiri a practicilor ilegale</i>", care ar fi disonanța și de ce actuala noțiune împiedică și descurajează potențialii avertizori. De asemenea, autorii proiectului evită să indice exact care ar fi deficiențele conceptuale ale Legii 122/2018 în raport cu prevederile Directivei UE. Întreaga infrastructură, sistemul instituțional care asigură aplicarea actuală a legii rămâne intact: angajatori, CNA și Oficiul Avocatului Poporului. Preponderent proiectul legii intervine doar cu noi termeni și reformulări, care în esență nu modifică conceptual, nu fortifică mecanismul de examinare a avertizărilor și de protecție a avertizorilor de integritate.

Alegațiile autorului proiectului	Comentarii
● reglementări insuficiente cu privire la modalitățile de dezvoltare de încălcări ale legii, precum și procedura de examinare a acestora;	Deși invocă insuficiența reglementărilor, autorii omit să facă referire la HG 23/2020 pentru aprobarea Regulamentului privind procedurile de examinare și raportare internă a dezvoltărilor practicilor ilegale normative care a fost elaborat în vederea detalierii mecanismului și algoritmului de acțiune al autorităților responsabile de înregistrarea și examinarea avertizărilor de integritate, precum și protecția avertizorilor de integritate. Proiectul legii, la fel ca și Legea 122/2018 prevede aceleași 3 modalități de dezvoltare: internă, externă și publică. Proiectul nu setează o procedură mai detaliată și clară a modalității de examinare a avertizărilor de integritate, în continuare fiind valabile întrebările ce țin de procedura examinării avertizărilor: se face de către persoana care înregistrează (în cazul dezvoltărilor interne) sau se transmite în altă subdiviziune, cum este asigurată păstrarea confidențialității în acest caz etc. Considerăm că nu este oportun de a integra asemenea aspecte concrete în lege (căile de comunicare – telefon, e-mail, față în față etc.), urmând ca acestea să fie dezvoltate în ghiduri, instrucțiuni, așa cum este în abordarea actuală. În context trebuie să se țină cont că legea instituie doar cadrul general, iar abundența de detalii procedurale riscă să devină contraproductivă în procesul de aplicare.
● lipsa unor prevederi speciale cu privire la evidența dezvoltărilor, precum și termenul de păstrare a acestora;	Legea 122/2018 prevede necesitatea ținerii registrului dezvoltărilor, inclusiv modelul Registrului (care, de altfel, a fost preluat și în proiectul legii analizate). Respectiv, alegația din nota informativă poate fi reținută doar în partea ce ține de termenul păstrării registrului, termen care putea fi oricum dedus din cadrul normativ național cu privire la ținerea registrelor.
● ambiguitatea și neclaritatea termenelor de examinare a dezvoltărilor de încălcări ale legii, precum și informarea avertizorului de integritate despre rezultatele examinării	Este o alegație nefondată a autorilor proiectului, deoarece Legea 122/2018 prevede la art. 12 termenele de examinare a avertizărilor și de informare a avertizorului. Elementul novator al proiectului legii este că termenul a fost extins până la 6 luni. Majorarea termenului este o opțiune care trebuie analizată cu prudență, deoarece trebuie să se țină cont de faptul că orice încălcări trebuie să fie

Alegațiile autorului proiectului	Comentarii
	investigate, descurajate și sancționate cu promptitudine.
lipsa unor reglementări cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal în cazul examinării dezvăluirilor	Omisiunea respectivă nu este critică și raportată la noua normă propusă în proiectul de lege nici nu este una iremediabilă, or, respectarea normelor privind prelucrarea datelor cu caracter personal este o obligație impusă tuturor angajatorilor, fiindu-le aplicabile regulile generale stabilite de Legea privind protecția datelor cu caracter personal, la care de altfel și se face referință în textul proiectului.
reglementări insuficiente cu privire la modalitățile de protecție a avertizorilor de integritate, precum și lipsa unor prevederi în privința avertizorilor anonimi	Legea în vigoare prevede modalitățile de protecție a avertizorilor, acestea fiind dezvoltate și de actele subsecvente (HG 23/2020, precum și actele interne ale CNA și OAP). Noile prevederi propuse privind avertizorii de integritate anonimi nu modifică abordările deja agreate în practicile curente de autoritățile competente. Prin urmare, nu constatăm o schimbare de paradigmă în cazul avertizorilor anonimi.
lipsa unui mecanism eficient de sancționare și responsabilizare a autorităților competente pentru încălcările prevederilor legale.	Proiectul nu include nici o normă nouă conceptual care să contribuie la eficientizarea mecanismului de sancționare și responsabilizare a autorităților competente. Mai mult, aceste mecanisme trebuie să fie complementate de prevederi corespondente în legislația contravențională, penală etc. Respectiv, alegațiile din nota informativă, în opinia noastră, au un caracter speculativ și declarativ.

II. CONSTATĂRI DE FOND

4. Comentarii pe marginea textului proiectului

CAPC nu susține necesitatea elaborării și promovării unei noi Legi privind avertizorii de integritate și menține opinia că, pentru a fortifica instituția avertizorilor de integritate și a încuraja potențialii avertizori, sunt necesare doar unele modificări și completări a cadrului normativ în vigoare, fără a interveni cu un nou proiect de lege care, prin esența sa, nu schimbă conceptele deja existente și nici nu ia în calcul practicile deja formate. Promovarea și adoptarea acestui proiect de lege riscă să disipeze și să reducă la zero toate eforturile anterioare de construire a unui mecanism robust și fiabil pentru avertizorii de integritate.

Ținând cont însă de practicile curente aplicate de autoritățile publice (inclusiv Ministerul Justiției), anticipăm că proiectul de lege supus analizei va fi oricum promovat în regim de urgență, pentru a ”bifa” și a raporta executarea angajamentelor asumate prin documentele semnate cu UE și FMI. Prin urmare, pentru a diminua din efectele potențial dăunătoare ale unor prevederi din proiect prezentăm în tabelul de mai jos un șir de obiecții și recomandări care ar putea soluționa problemele și desincronizările în funcționarea mecanismului avertizărilor de integritate.

#	Norma proiectului	Obiecție/recomandări
1.	Art. 1. Domeniul de reglementare ... <i>(2) Normele prezentei legi nu se aplică dispozițiile privind: a) protecția informațiilor ce constituie secret de stat; [...]</i>	Formularea alineatului este ambiguă și nu răspunde cerinței de redactare clară și previzibilă a normelor de drept. Se recomandă de a revizui formula utilizată.
2.	Art.3. Noțiuni ... <i>facilitator – persoana fizică ce asistă avertizorul în procesul de dezvăluire de încălcări ale legii, într-un context profesional, a cărei asistență este confidențială;</i>	Noul termen/subiect inclus în proiectul legii nu este suficient de explicit și nu este în deplină măsură clar care ar fi statutul și rolul ”facilitatorului”, cum și în ce procedură este recunoscută această calitate. Clarificările respective sunt importante în condițiile în care facilitatorul ar urma să beneficieze de protecție a identității în condițiile proiectului actului normativ analizat care este extrem de lapidar la acest capitol și care va genera dificultăți de interpretare și aplicare. Se recomandă de a interveni cu clarificările necesare privind procedura de recunoaștere a calității de facilitator: cine, când, cum.
3.	Art.11. <i>Dezvăluirea de încălcări ale legii prin intermediul canalelor interne de raportare se încurajează în cazul în care încălcarea poate fi remediată în mod eficace în interiorul entităților publice sau private și dacă persoana care efectuează raportarea consideră că nu există niciun risc de răzbunare</i>	Formula ”<i>se încurajează</i>” are un caracter declarativ, deși potrivit rigorilor de redactare tehnico-legislativă normele trebuie să poarte un caracter imperativ. În prezent, potențialul avertizor de integritate este liber să opteze pentru una din cele trei modalități de dezvăluire: internă, externă sau publică.

#	Norma proiectului	Obiecție/recomandări
		Recomandare: Considerăm că această abordare trebuie menținută, iar formularea trebuie revăzută.
4.	Art. 16. (1) Dezvăluirile interne și externe de încălcări ale legii și a avertizărilor de integritate încetează a fi examinate atunci când: ... b) <i>avertizarea de integritate conține informații evident nesemnificative, constatate după o examinare corespunzătoare a dezvăluirii de încălcări ale legii;</i> ...	Temeiul de la lit.b) de încetare a examinării dezvăluirii este formulat de o manieră foarte ambiguă și poate genera abuzuri din partea autorităților competente. Marja de discreție a autorității, amplificată de incertitudinea mecanismului pe partea ce ține de subiectul/persoana care se ocupă nemijlocit de examinarea circumstanțelor relatate în avertizarea de integritate este foarte largă și există riscul că multe avertizări vor fi respinse și nu vor fi examinate. Problema respectivă devine și mai proeminentă în condițiile în care nu există o instituție-umbrelă care să vegheze și să monitorizeze punerea în aplicare a legii avertizorilor de integritate, deficiență atestată în cadrul aplicării Legii 122/2018. Recomandare: A revizui fie chiar de a renunța la acest nou temei
5.	Art. 18. (1) În cazul dezvăluirii publice de încălcări ale legii, persoana poate fi recunoscută în calitate de avertizor de integritate <u>fie de către autoritatea competentă, fie de către autoritatea de protecție.</u> ... (3) <u>Dezvăluirea publică de încălcări ale legii se poate realiza prin orice mijloc disponibil, cu condiția că autorității competente i se aduce la cunoștință despre respectiva dezvăluire.</u>	Nu este clar dacă recunoașterea calității de avertizor de către autoritatea de protecție (angajator sau OAP) în cazul dezvăluirilor publice presupune acțiuni proactive din partea entităților (trebuie să urmărească toate căile publice de comunicare și să se sesizeze din oficiu, să caute și să identifice avertizorul, să îi propună oferirea acestei calități etc.). Detaliile respective lipsesc în proiectul legii și este incert algoritmul de acțiune și pașii care trebuie să îi întreprindă autoritatea. Mai mult, nu este clar cine are obligația să aducă la cunoștința autorității competente dezvăluirea publică. Deși, aparent, intențiile autorului sunt bune, absența detaliilor importante poate duce la

#	Norma proiectului	Obiecție/recomandări
		interpretări ambigue, proceduri neuniforme și chiar abuzuri. Recomandare: A reconsidera norma propusă, inclusiv prin specificarea procedurii de sesizare din oficiu și de comunicare a avertizării publice
6.	Art. 22. Protecția avertizorilor de integritate este asigurată de următoarele entități: a) angajatorul, în cazul dezvăluirilor interne de încălcări ale legii; b) Avocatul Poporului, <u>în cazul dezvăluirilor externe și publice</u> privind încălcări ale legii, iar în cazul dezvăluirilor interne poate acorda protecție doar <u>atunci când se aduc atingeri grave sau esențiale drepturilor persoanei care intră în domeniul de aplicare al prezentei legi.</u>	CAPC a notat în repetate rânduri că instrumentarul de reacție și de protecție a avertizorilor oferit Avocatului Poporului prin Legea 122/2018 și Legea cu privire la Ombudsman este "subțire" și aplicarea acestuia nu poate asigura o protecție solidă a avertizorilor de integritate. Această stare de lucruri a fost reținută constant în rapoartele anuale ale Avocatului Poporului și s-a menționat în repetate rânduri despre necesitatea reconsiderării și fortificării mecanismelor de protecție a avertizorilor. Spre regret, proiectul legii nu conține o abordare nouă și perpetuează exact aceleași probleme. Or, recomandările Avocatului Poporului pentru angajatori, precum și concluziile/referințele prezentate în instanțele de judecată sunt ignorate în mare parte. Nu este clar dacă autorii proiectului au consultat OAP la elaborarea proiectului, dacă au identificat problemele existente și soluții pentru remedierea acestora. Păstrarea aceleiași abordări (instrumentar vulnerabil al Avocatului Poporului de protecție a avertizorilor) este prejudiciabilă și va continua să descurajeze avertizorii de integritate. Recomandare: A examina posibilitatea de consolidare a instrumentarului Avocatului Poporului, inclusiv prin conferirea unui nivel de

#	Norma proiectului	Obiecție/recomandări
		obligativitate mai sporit a actelor acestuia în cazul protecției avertizorilor de integritate. O asemenea prevedere trebuie să se regăsească și în Legea avertizorilor de integritate, precum și în Legea cu privire la Avocatul Poporului.
7.	Art. 24. (1) Avocatul Poporului, în calitate de autoritate ce asigură protecția avertizorilor de integritate, are următoarele atribuții: a) recepționează și examinează cererea de protecție a avertizorilor de integritate și contribuie la apărarea acestora; <u>b) reprezintă avertizorii de integritate în instanța de judecată, precum și alte autorități publice, în vederea apărării drepturilor lor legitime</u>; c) întreprinde alte măsuri de protecție, în conformitate cu prevederile Legii cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul).	Experiența aplicării Legii 122/2018 denotă că orice intervenție a Avocatului Poporului în instanțele de judecată a fost practic ignorată de fiecare dată, concluziile OAP nefiind reflectate în deciziile instanțelor de judecată. Mai mult, atribuirea calității și rolului de reprezentare a avertizorilor de integritate, Avocatului Poporului, pare să depășească mandatul și statutul acestei instituții. Abordarea propusă de proiectul legii riscă să transforme instituția Ombudsmanului într-un birou de avocați, ceea ce este conceptual greșit și excede, ba chiar diminuează statutul Avocatului Poporului consacrat de Constituție și standardele internaționale relevante. Recomandare: A reexamina oportunitatea prezenței normei privind reprezentarea avertizorilor de integritate în instanță de către Avocatul Poporului și a examina posibilitatea de a integra opțiuni alternative (reprezentarea de către CNAJGS).
8.	Art. 26. (1) Avertizorul de integritate nu poartă răspundere pentru dezvăluirea de încălcări ale legii, <u>cu condiția ca acesta să fi avut motive întemeiate să creadă că raportarea sau divulgarea a fost necesară pentru dezvăluirea de încălcări ale legii.</u> (2) Avertizorul de integritate nu răspunde pentru dobândirea informațiilor care sunt redată în dezvăluirea de încălcări ale legii sau	Formulările evidențiate de la art. 26 sunt ambigue și riscă să genereze abuzuri în procesul de interpretare și aplicare ulterioare. Marja de discreție atribuită autorităților competente este largă, care fiind complementată de reticența și neîncrederea potențialilor avertizori de integritate de a apela la acest mecanism, poate să descurajeze și să reducă la zero orice eforturi în construirea unui mecanismului fiabil. Accentuăm repetat că

#	Norma proiectului	Obiecție/recomandări
	pentru accesul la acestea, <u>cu excepție cazurilor în care o astfel de dobândire sau un astfel de acces la informație constituie o infracțiune.</u> <u>(3) Avertizorul de integritate poartă răspundere disciplinară, civilă, contravențională sau penală pentru orice acțiuni care nu au legătură cu dezvăluirea de încălcări ale legii (internă, externă sau publică) sau care nu sunt necesare pentru efectuarea unei dezvăluiri, în conformitate cu prevederile legislației.</u>	lipsa unei instituții-umbrelă care să vegheze implementarea și respectarea de către autoritățile competente a prevederilor Legii avertizorilor de integritate este un punct vulnerabil al întregului mecanism. Recomandare: Revizuirea sintagmelor evidențiate în vederea restrângerii marjei de discreție și examinarea oportunității instituirii unui mecanism de supraveghere a autorităților.
9.	Art. 28. <u>(1) Normele privind protecția identității, aplicabile avertizorilor de integritate, prevăzute de prezenta lege, se aplică și facilitatorilor, persoanei vizate în dezvăluire, precum și altor terțe persoane la care se face referire în avertizarea de integritate.</u>	A se vedea comentariile de la p. 2 al prezentului tabel
10.	Art. 31. (1) Prezenta lege intră în vigoare la expirarea a 3 luni de la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. (2) La data intrării în vigoare a prezentei legi se abrogă Legea nr.122/2018 privind avertizorii de integritate. (3) În termen de 3 luni de la data publicării prezentei legi: a) Guvernul va aduce actele sale normative și va prezenta Parlamentului propuneri privind aducerea legislației în vigoare în concordanță cu prezenta lege; b) Entitățile publice indiferent de numărul de angajați, precum și entitățile private care au cel puțin 50 de angajați vor institui canale interne de comunicare a dezvăluirilor de încălcări ale legii și vor stabili proceduri de dezvăluire de încălcări ale legii internă și proceduri de efectuare a acțiunilor subsecvente.	Dispozițiile finale și tranzitorii sunt formulate de o manieră generală și nu țin cont de faptul că mecanismul avertizărilor de integritate este deja pus în practică de către autorități care au instituit registre, canale de comunicare, au desemnat persoane/subdiviziuni responsabile de înregistrarea și examinarea avertizărilor de integritate. Recomandare: De a reglementa exact acțiunile autorităților pentru a se alinia noii legi, prin indicarea exactă a noilor obligații și acțiuni care trebuie să le întreprindă (în cazul în care acestea există).

III. CONCLUZII

În concluzia prezentei opinii reținem următoarele:

- autorul nu respectă normele din Legea privind transparența în procesul decizional și a redus nejustificat termenul de consultare a proiectului de circa 3 ori;
- argumentarea conținută în nota informativă nu corespunde exigențelor stabilite de Legea 100/2017 și nu oferă o analiză a realităților sociale și a practicilor deja existente de punere în aplicare a mecanismului avertizorilor de integritate în Republica Moldova. Ținând cont de faptul că unul din autorii proiectului este Centrul Național Anticorupție urma a fi prezentată o analiză a cursului și finalității avertizărilor de integritate deja înregistrate și examinate de către angajatori și de către CNA, inclusiv rezultatele acestora, deficiențele depistate și potențialele soluții. Or, nota informativă operează cu "gravitatea" unor noțiuni și concepte neuniforme din textul Legii 122/2018 care într-o anumită măsură ar periclita viabilitatea mecanismului, însă alegațiile respective nu sunt susținute de practicile formate;
- în esență, proiectul reprezintă o combinație/un amalgam neinspirat și contradictoriu de norme din legea în vigoare, nr.122/2018 și Directiva UE;
- proiectul legii nu intervine conceptual în mecanismele deja existente și soluții pentru depășirea acestora, dar "cosmetizează" o parte din noțiuni;
- ținând cont de practicile curente aplicate de autoritățile publice (inclusiv Ministerul Justiției), anticipăm că proiectul de lege supus analizei va fi oricum promovat în regim de urgență, pentru a "bifa" și a raporta executarea angajamentelor asumate prin documentele semnate cu UE și FMI. Respectiv, s-au formulat un șir de obiecții și recomandări pe textul legii care se referă inclusiv la instituirea unei instituții de supraveghere a autorităților competente la implementarea mecanismului avertizorilor de integritate; revizuirea și consolidarea instrumentelor de reacție și intervenție a OAP pentru asigurarea protecției eficiente a avertizorilor de integritate etc.

Cu titlu de **concluzie generală**, reiterăm intempestivitatea promovării și adoptării unei noi Legi cu privire la avertizorii de integritate, care în fond nesocotește și disipează toate eforturile anterioare depuse pentru construirea acestei instituții în Republica Moldova. Adoptarea proiectului nu va încuraja mai mult potențialii avertizori care au fost și sunt încă reticenți să apeleze la acest mecanism, reticență care este alimentată pe de o parte de neîncrederea în autoritățile competente, păstrării confidențialității lor, iar pe de altă parte de incertitudinea și neîncrederea că avertizările de integritate vor fi investigate eficient. Prin urmare recomandăm să fie reconsiderată adoptarea unei noi legi privind avertizorii de integritate și îndemnăm autorii să examineze posibilitatea includerii unor modificări în cadrul normativ deja existent care să consolideze și să clarifice mecanismele de înregistrare, examinare eficientă a avertizărilor de integritate și protecție efectivă a avertizorilor.